

رېبهرى پېنجەم – وانەى پېنجەم

نوئز	۱
------	---

رېبهرى كۆمەلەكە : نوئز بكمو كۆمەلەكەت وئەم پروگرامى رايونانە تەرخان بكمە بۇ بونىادنانى كلىساي مەسىح .

بەشدارىكردن (۲۰ خولەك) ئىنجىلى مەرقوس + ۱ كۆرنسۆس	۲
--	---

بە نۆرە بەشدارى بكمەن و پەراوى تايبەتى خەلۋەتى رۇحىتان
بخوئىننەوہ ئەوہى فېرى بوون لە خەلۋەت و تېرامانەكانتان لەو بەشە
دىارىكراوہى كىتېبى پېرۆز (مەرقوس ۱۵ : ۱ - ۱۶ : ۲۰ وە
۱ كۆرنسۆس) .

گوى بگرن لەو كەسەى بەشدارى دەكات ، بەشپوہىەك مامەلەى لەگەل
بكمەن ھەست بكات ئەوہى دەيلئ جئى بايەخى ئىوہىە ، پېشوازى
لئىكەن . مشتومرى لەگەل مەكەن لەو بابەتەى بەشدارى پېدەكات .
تېبىنەكانتان بنوسنەوہ .

لەبەرکردن (۵ خولەك) ساكارى : فىلىپپى ۲ : ۳ - ۴	۳
--	---

دوو بەدوو پېداچوونەوہ بكمەن : ساكارى : فىلىپپى ۲ : ۳ - ۴

فېرکردن (۸۵ خولەك) جەژنى پەسەخى شكۆدار : ئاھەنگىران بۇ ھەستانەوہى مەسىحى خوداوند	۴
---	---

پیشہ کی : جہڑنی پھسہخ ی شکوڈار جہڑنیکی ئاینی یہ تیایدا ئاھنگ
دہگیرین بہ بونہی یادی ہستانہوی عیسیٰ مہسیح . وہ کتیبی پیروز
فیرمان دھکات لہبارہی ہستانہوی عیسیٰ مہسیح و کاریگرہیہکانی
لہسہر باوہرداران. ہر وہہا فیرمان دھکات لہبارہی پیشبیینہکانی
پہیوہست بہ ہستانہوی مہسیح ، وہ ئوہی روویدا لہکاتی ہستانہوی
لہ نیو مردوان ، وہ لہبارہی ہوکار و گرنگی ہستانہوی سہبارت بہ
ئیمہ .

(أ) پیشبیینہکان لہبارہی ہستانہوی عیسیٰ مہسیح

۱- پیشبیینہکان لہ پھمانی کوں لہبارہی ہستانہوی عیسیٰ مہسیح .

(أ) ئہیوب ۱۹ : ۲۵ - ۲۷ بخوینہوہ .

رہنگہ سپارہی ئہیوب کوںترین سپارہی پھمانی کوں بیت کہ میژوہکھی
دہگرہیتہوہ بو نزیکھی سالی ۱۹۰۰ پ.ز . لہگہل ئو میژوہ دیرینہی
سپارہی ئہیوبیشدا ئوئا ئہیوب دہزانی کہ مہسیح ہلدہستتہوہو باسی
کرینہوی خوئی دھکات لہلایہن ہستانہوی مہسیحہوہو دہزانی کہ ( )
عیسا خودایہ و ہلدہستتہوہ لہ زہوی . ہر وہہا ئہیوب باسی
ہستانہوی خوئی دھکات و دہلی : " بہلام من زانیم ئوہی دہمکرہیتہوہ
زیندوہو لہ کوٹایدا لہسہر زہوی راستدہبیتہوہ . پاش ئوہی ئم پیستہم
لہناودہچیت ، بہ بی لہشم خودا دہبینم . " !

(ب) زہبور ۱۶ : ۸ - ۱۱ بخوینہوہ .

دہروہری سالی ۱۰۰۰ پ.ز ، داودی پاشا ووتی : خودا عیسا لہنیو
گوردا جیناہیلی ، وہ ناہیلی تاقانہی پیروزی بوگہنی ببینیت (بروانہ
کردار ۲ : ۲۲ - ۳۲).

(ج) زہبور ۱۱۸ : ۲۲ - ۲۴ بخوینہوہ .

ئو بہردہی و ہستاکان رہتیاں کردوہ بوہ بہردی قولینچک . گرنگترین
بہرد بہ دلنایپہوہ . وہ ئو مہسیایہی کہ جولہکہ رہتی دہکہنہوہ و
لہخاچی دہدن دہبیتہ رزگارکاری ہستاوہ لہ نیو مردوان . وہ ئو پریار

لهسەر چاره‌نوسی هه‌موو مرۆڤێك ده‌دات له‌سەر زه‌وی (ب‌روانه مه‌تا ٢١ :
٤٤ - ٤٤ ؛ ١ په‌ترۆس ٢ : ٤ - ٨) !

(د) ئیشایا ٥٣ : ١١ - ١٢ بخوینه‌وه .

ب‌روانه ر‌یبه‌ری ١ ، پاشکۆی ١ . ده‌روبه‌ری سالی ٧٠٠ پ.ز ، ئیشایای
پ‌یغه‌مبه‌ر پ‌یشب‌ینی کرد که خ‌زمه‌تکاری خوداوه‌ند (عیسا) له ن‌یو مردوان
هه‌لده‌ست‌یت‌ه‌وه‌و بو هه‌تاهه‌تایه ده‌ژی .

(ه) ئیشایا ٢٥ : ٨ بخوینه‌وه .

ئیشایا هه‌روه‌ها پ‌یشب‌ینی هه‌ستانه‌وه‌ی خه‌لکی کرد . ئه‌و به دیدی پ‌یشب‌ین
کردن ر‌وانیه هه‌ستانه‌وه‌ی مه‌سیح و وتی : " مردنی ل‌وشدا بو هه‌تاهه‌تایه
خوداوه‌ندم خوداوه‌ند س‌ر‌یبه‌وه فرم‌یس‌ک له‌سەر هه‌موو ر‌وه‌کان ر‌یسوایی
گه‌له‌که‌ی داده‌م‌ال‌یت له هه‌موو زه‌ویدا ... " . وه د‌وای هاتنه‌وه‌ی دووه‌م ،
عیسا هه‌موان هه‌لده‌ست‌یت‌یت‌ه‌وه به ر‌است‌ود‌روست و خ‌راپه‌کارانه‌وه وه
ل‌ی‌پ‌رس‌ینه‌وه‌یان له‌گه‌ل ده‌کات له‌سەر بنه‌مای باوه‌ریان یان بی باوه‌ریان .
ب‌ی‌گومان باوه‌رداران میراتگری ژ‌یانی هه‌تاهه‌تایین . به‌لام بی باوه‌ران
میراتگری ن‌ازاری نه‌ش‌که‌نجه‌ی هه‌تاهه‌تایین (مه‌تا ٢٥ : ٤٦ ؛ کردار ٢٤ :
١٥) .

٢ - پ‌یشب‌ینه‌کانی په‌یمانی نوێ له‌باره‌ی هه‌ستانه‌وه‌ی عیسا .

بزانه : عیسا له پ‌یش مردنی و هه‌ستانه‌وه‌یدا ، چه‌ندین جار پ‌یشب‌ینی کرد
که ئه‌و ده‌مری و هه‌لده‌ست‌یت‌ه‌وه له ن‌یو مردوان . له مه‌رقۆس ٨ : ٣١ ؛ ٩ :
٣١ ؛ ١٠ : ٣٣ - ٣٤ ، عیسا پ‌یشب‌ینی کرد به ر‌وونی که ئه‌و له ر‌ۆژی س‌ی
یه‌می له‌خاچدانیدا هه‌لده‌ست‌یت‌ه‌وه . عیسا باسی در‌یژیی ماوه‌که‌ی نه‌کرد ( )
د‌وای س‌ی ر‌ۆژی ته‌واو (، به‌ل‌کو له‌باره‌ی کات‌یک‌ی دیاری‌ک‌راو (له ر‌ۆژی
س‌ی یه‌می له‌خاچدانی) (ب‌روانه یۆحنا ٢ : ١٩ : " له س‌ی ر‌ۆژدا) .

(ب) ر‌وداوه‌کانی ده‌وربه‌ری هه‌ستانه‌وه‌ی مه‌سیح

۱- کاتی ههستانهوهی عیسیای مهسیح .

مەرقۆس ۱۶ : ۱- ۶ بخوینەوه . عیسا له رۆژی سێ یەمی له خاچدانیهوه ههستایهوه . سه‌ر له‌به‌یانی زووی رۆژی یهك شه‌ممه رێكهوتی ۱۷ ی ئه‌پرێل ههستایهوه . ئه‌و رۆژهی كه به‌یه‌كه‌م رۆژی ههفته ناوده‌برێ له په‌یمانی نویدا . له‌به‌ر ئه‌وه‌ی عیسا له رۆژی یهك شه‌ممه ههستایهوه ، هه‌موو باوه‌رداران له هه‌موو جیهاندا له رۆژی یهك شه‌ممه‌دا یادی جه‌ژنی په‌سه‌خ ده‌كهنه‌وه ئاهه‌نگ ده‌گێرن . هه‌روه‌ها هه‌موو رۆژی یهك شه‌ممان ئاهه‌نگ ده‌گێرن بۆ خودای زیندوو !

۲- ئه‌و ژانه‌ی چوون بۆ سه‌ر گۆره‌كه .

مه‌تا ۲۸ : ۱؛ مەرقۆس ۱۶ : ۱؛ لوقا ۲۴ : ۹- ۱۰؛ یوحنا ۲۰ : ۱- ۲ بخوینەوه .

ئاشکرای بکه‌و گفتوگۆی له‌باره‌وه بکه : ژماره‌ی ئه‌و ژانه چه‌ند بوو سه‌ر له‌به‌یانی رۆژی یهك شه‌ممه چوون بۆ سه‌ر گۆره‌كه ؟

تیبینییه‌کان : ئه‌و روداوانه‌ی باس کراون له هه‌ر چوار ئینجیله‌که‌دا دژ به‌یه‌ك و نه‌ساز نین سه‌باره‌ت به ژماره‌ی ئه‌و ژانه‌ی چوون بۆ سه‌ر گۆره‌كه . لوقای مزگینی ده‌ر ده‌لی زیاتر له سێ ژن له‌وه‌ی بوون ؛ به‌لام مه‌تا روداوه‌کان کورت ده‌کاته‌وه و باسی ته‌نها دوو مه‌ریه‌مه‌که ده‌کات . له‌لایه‌کی تره‌وه مەرقۆس سه‌لومه زیاد ده‌کات ، وه لوقا باسی یوه‌نا ده‌کات . با وایداننن خوینهران سێ ئینجیله‌که‌ی تریان خویندوه‌ته‌وه . هه‌ر چه‌نده له یوحنا ۲۰ : ۲ ئاماژه به زیاتر له ژنێك ده‌کات ، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا یوحنا ته‌نها ناوی مه‌ریه‌می مه‌جده‌لی ده‌بات . كهواته ، هه‌یچ دژ به‌یه‌ك و نه‌ساز یه‌ك نیه له نیاوان چوار ئینجیله‌که سه‌باره‌ت به چوونی ژنه‌کان بۆ سه‌ر گۆره‌كه . چونکه هه‌یشتا کاته‌که تاریک بوو کاتی ژنه‌کان چوونه سه‌ر گۆره‌که (یوحنا) ، به‌لام له‌گه‌ڵ گه‌یشتنیا‌ن بۆ سه‌ر گۆره‌که خۆر هه‌له‌ات (مەرقۆس).

۳- پاسهوانهکان ، نهوانه ی پاسهوانی گورهکه بوون.

مهتا ۲۷ : ۶۲ - ۲۸ : ۱۵ بخوینهوه.

ئاشکرای بکهو گفتوگۆی لهبارهوه بکه : پاسهوانهکان چیان کرد بۆ پاسهوانی کردنی گۆرهکهو چون بهلگهی میژووی ههستانهوهی عیسی مەسیحی پشتراست کردهوه ؟

تییینهکان : بۆ ریگری کردن لهوهی هه کەسیک لاشهی عیسا بدزیت ، سهروکی کاهینان و فهرسییهکان داوایان کرد له پیلاتوس فرمان دهربکات به پاسهوانی کردن لهسهر گۆری عیسا . پیلاتوس پئی وتن : " پاسهوانتان ههیه، برۆن چونتان پئی باشه واپاسی بکهن". جا رویشتن و بهباشی گۆرهکهیان داخست ، مۆریان لهبردهکه داو پاسهوانیان دانا . بهم شیوهیه ، گۆرهکه به مۆری رۆما بهبردهکهی مۆر کرابوو ، لهویدا له نیوان ۱۰ بۆ ۳۰ پاسهوان له دهورو بهری گۆرهکه پاسیان دهکرد بۆ ریگری له هه کەسی نزیکی بیتهوه . لهگهڵ نهوهشدا ، پاسهوانهکان ترسان و ههلهاتن کاتی بوومهلهرزه بههیزهکه رویدا له کاتی ههستانهوهی مەسیحدا . دواتر ، رابهره ئاینیهکانی جولهکه بره پارهیهکی زۆر بهرتیلیان دا بهو پاسهوانانه تاكو پروپاگهنده بلأو بکهنهوه گوايه قوتابیهکانی عیسا بهشهوه لاشهی عیسیایان دزیوه کاتی نهوان نوستوون . بیگومان سهربازهکان نهیاندتهوانی خهمسارد بن له نهركهکانیان و بنوون ! لهگهڵ نهوهشدا ، پاگهندهکه بلأوبوووه گوايه جهستهی مەسیح ههلهستهیهوه له مردن ، بهلکو دزرا . بۆ ماوهیهکی دوورودریژ نهه پروپاگهندهیه بلأو بوو له نیو جولهکهدا.

۴- نهو بهردهی دهرگای گۆرهکهی داخستبوو.

مهرقوس ۱۵ : ۴۶ - ۱۶ : ۴ ؛ مهتا ۲۸ : ۲ بخوینهوه .

ئاشکرای بکهو گفتوگۆی لهبارهوه بکه : کئی نهو بهردهی گلۆر کردهوه که دهرگای گۆرهکهی داخستبوو؟

تیبینییهکان : لهویدا به بهردیکی خر دەرگای گۆر هکه داخرا بوو . ئەو بهرده زۆر قورس بوو لانی کهم چوار کهسی بههیزی دەویست تاکو بیترازیین و دەر یهینن لهو چالهی بو ئەو مەبەسته هەلکەنرابوو وه تیی رۆ کرابوو له لیواری دەرگای گۆر هکه . ئینجیلی مەتا دەخویننەوه ، بومەلەر زهیهکی بههیز رویداو فریشتەیی خوداوهند له ئاسمانهوه هاته خوارهوه . فریشتەیهک بهردهکهی له چالهکه دەر کردو گلۆری کردهوه و پاشان لهسەری دانیشت . جولانی بهردهکه و دور خستنهوهی له دەرگای گۆر هکه به بی یارمهتی هیچ کهسیک بهلگهیه له سەر کهوتنی خودا بهسەر مردندا ! هەر چهنده ژنهکان ئەمهیان نهبینی ، بهلام ئەنجامهکهیان بینی . فریشتەکهکان بهردهکهیان لابرد نهک لهبەر ئەوهی عیسا بیته دەر هوه ، بهلکو بو ئەوهی ژنهکان و ئەوانی دیکه بتوانن بینه ناو گۆر هکه !

۵- دوو فریشتە لهلای گۆر هکه .

مەتا ۲۸ : ۲- ۳ ؛ مەرقۆس ۱۶ : ۵ ؛ لوقا ۲۴ : ۴ ؛ یوحنا ۲۰ : ۱۱- ۱۲
بخوینەوه .

ئاشکرای بکهو گفتوگۆی لهبار هوه بکه : ژماره ی فریشتەکان چەند بوو لهلای گۆر هکه ؟

تیبینییهکان : مهتای مزگینیدەر باسی فریشتەیهک دهکات دانیشتوه لهسەر بهرده گهورهکه . وه مەرقۆس ی مزگینیدەر باسی فریشتەیهک دهکات لهلای راستی ناو گۆر هکه دانیشتوه . وه لوقای مزگینیدەر باسی دوو فریشتە دهکات لهناکو دەر کهوتن لهناو گۆر هکهدا بو ژنهکان . وه یوحنا ی مزگینیدەر باسی مەریه می مهجدهلی دهکات که ههروهها دواتر دوو فریشتەیی لهناو گۆر هکه بینیوه . بهم شیوهیه ، هیچ نهسازی و دژ بهیهکیک له نیوان چوار ئینجیلهکهدا نیه سهبارت به ژماره ی فریشتەکان چونکه مهتاو مەرقۆس جهخت ناکه نهوه لهسەر تهنه یهک فریشتە . لهبەر ئەوه لانی کهم زیاتر له دوو فریشتە لهو شوینەدا بوون .

۶- کفن ی نیو گۆر هکه .

یوحنا ۱۹ : ۳۸ - ۲۰ : ۹؛ مرقس ۱۶ : ۱ - ۸؛ لوقا ۲۴ : ۱ - ۱۲
بخوینهوه .

ناشکرای بکهو گفتوگۆی لهبارهوه بکه : چۆن دهکری کفنی نیو گۆرهکه
به بی جهستهی مهسیح بهلگهی میژوویی لهسهر ههستانهوهی عیسی
مهسیح بههیزتر بکات ؟

تیبینهکان : بهگۆیرهی نهریته باوهکانی ئهوکات بو کفن کردن، یوسفی
خهلکی رامهو نیقودیمۆس ههستان به پێچانهوهی جهستهی مهسیح به کفن
که لهسهر شیوهی پارچه قوماشیکی درێژ و چهند جارێک لول دهکرا و
لاشهکهیان پێ دهپێچایهوهو بو ههر توپیهکیش ههندی بونی خوشیان له
کهتانهکه ههلهدهسوو . پاشان جهستهی مهسیحیان لهو گۆره نوپیهی که بو
یوسف بوو ناشت . وه کاتی ژنهکان گهیشتنه لای گۆرهکه بینیان بهردی
دهرگای گۆرهکه گلۆر کراوهتهوه . دوو فریشته پنیانی وت بچه ناو
گۆرهکهو دنیای بن لهو شوینهی که مهسیحی تیادا نیژراوه . کاتی ژنهکان
چوونه ناوهوه جهستهی عیسیان نهوژیهوه . ژنهکان ترسان و هاتنه
دهر مهوه و هیچیان به کس نهوت و رویشتن . دواى ئهوه قوتابیهکانیان له
روداوهکه ئاگادار کردهوه . کاتی ئینجیلی یوحنا دهخوینینهوه دهبینین که
مهریهمی مهجدهلی پێی وابوه جهستهی مهسیحیان گواستوتهوه بو شوینیکی
تر . بو ئهم مهبهسته به خیرایی چووه پهترۆس و یوحناى ئاگادار
کردوتهوه . بهلام سێ ئینجیلهکهی تر دهلێن ژنهکانی تر رویشتون و
قوتابیهکانیان ئاگادار کردوتهوه . بهلام قوتابیهکان بروایان پێ نهکردون
چونکه وتهکانیان نامۆ بوه !

لهو کاتهدا ، پهترۆس و یوحنا به راکردن دهرون بهرهو گۆرهکه . کاتی
دهچنه ناوهوه دهبینن تهنها کفنهکه دانراوه به بی ئهوهی جهستهی عیسا
بدۆزنهوه ! وه دهسماکهکیان ههروهها بینی بهجیا دانراوو که پێچرابوو له
سهرو روخساری عیسا . کفنی بهتال و بی جهسته بهلگهیهکی تر بوو که
جهستهی عیسا نهذرراوه نه له لایهن قوتابیهکانهوه نه له لایهن دوژمنانهوه !
وه ئهوه بهلگهیه بهس بوو بو پهترۆس و یوحنا تاكو باوهر بهینن به
ههستانهوهی عیسا له نیوان مردوان ! چونکه به چاوی خویان ئهوه

شتانهيان بينی که عیسا پیشبینی و باوهریان بههیزتر بوو. بهم شیوهیه ، کتیبی پیروژ دهست دهکات به دارشتنی واتایهکی نوئ لهبارهیانهوه . پیش نهوه پهیان به هندی بهشی کتیبی پیروژ نهبرد وهک زهبور ۱۶ : ۱۰ - ۱۱ ، زهبور ۱۱۸ : ۲۲ - ۲۴ ، ئیشایا ۵۳ : ۱۱ - ۱۲ . بهلام ئیستا ئهم بهشه کتیبیانه بهتهواوی روونن و لئیان تیدهگهن و گرنگن بویان ! زانیا که ههستانهوهی عیسا پلانیکي خوداییه (لوقا ۹ : ۲۲ ، ۴۴ - ۴۵ ؛ ۱۸ : ۳۱ - ۳۴ ؛ ۲۲ : ۳۷ ؛ ۲۴ : ۴۴) ! وه دواي روژی پهناهمین ، زیاتر روون بووه .

۷- چاوپیکهوتن له جهلیل .

مهتا ۲۸ : ۵ - ۷ ، ۱۶ - ۱۷ ؛ لوقا ۲۴ : ۳۳ - ۳۶ ؛ یوحنا ۲۰ : ۱۷ - ۲۰ بخوینهوه .

ئاشکرای بکهو گفتوگوی لهبارهوه بکه : له کوی عیسا چاوی کهوت به قوتابیهکانی دواي ههستانهوهی ؟

تیبینهکان : فریشتهکان به ژنهکانیان وت که عیسا پیش قوتابیهکانی دهچپته جهلیل . بهلام وا دیاره دهرکهوتنی یهکهمی عیسا له جهلیل نهبوو بهلکو ئورشالیم ! ئهمهش دژ بهیهک و پیچهوانه نین چونکه عیسا دهسهلاتی رههای ههیه چی بوئ بیکات زیاتر لهوهی بهلینی داوه . لهسروو ئهمهشوه ههچ بهلگهیهک نیه لهوهی عیسا نهچوته جهلیل پیش قوتابیهکانی !

۸- شایهتعالهکانی ههستانهوهی عیسا یه مسیح .

کردار ۱ : ۳ ؛ مرقوس ۱۶ : ۹ - ۱۴ ؛ اکورنسوس ۱۵ : ۱ - ۸ ؛ بخوینهوه .

ئاشکرای بکهو گفتوگوی لهبارهوه بکه . چون دهکری دهرکهوتنهکانی عیسا له دواي ههستانهوهی بهلگه میژووییهکان بههیزتر بکات لهسهر ههستانهوهی له نیو مردوان ؟

تیبینهکان : ههستانهوهی عیسا یه مسیح له شار اوه پیدا رووینهدا . وهک چون زانستهکانی سروشت ناسی پشت به بهلگهو بنهما دهبهستی ، وه

میژوو پشت بهو شایهتجالانه دهبهستی که جیی متمانن . بههمان شیوه
سهدان شایهتجال نهو کات شایهت بوون بو ههستانهوهی عیسا ! لهبرئهوه
ههستانهوهی عیسا له نیو مردوان راستیهکی میژوویه ناکریت نکولی لی
بکری ئهگهر زانستهکانی سهردهمیش هیچ راقیهکیان نهیت بو ئهم
روداوه سهرسور هینهره .

له کردار ۱ : ۳ دهبینین عیسا له دوای مردنی و ههستانهوهی ، خوی
ئاشکرا کرد بو قوتابیهکانی وه سهلماندی بویان که زیندوه به چهندین
بهلگهی رهها . زیاتر له چل روژ بویان دهرکهوت . کاتی ههرچوار
ئینجیلهکه پیکهوه دهخوینینهوه ، دهبینین که نهو بو خهلیکی دهرکهوت دوای
ههستانهوهی (له روژی یهک شههمهدا) لانی کهم پینج جار دهرکهوت
بویان . یهکههمجار بو مهریهمی مهجدهلی دهرکهوت له دهرهوهی گورهکه (
یوحنا ۲۰). دواتر بو ژنهکانی تر دهرکهوت کاتی بینیان گورهکه بهتاله (
مهتا ۲۸). وه له نیوهرووی ههمان روژدا عیسا دهرکهوت بو پهترۆس و
پاشان بو قوتابیهکانی ئهمواس (لوقا ۲۴). وه له نیوارهی ههمان روژدا
دهرکهوت بو قوتابیهکانی جگه له توماس (لوقا ۲۴). وه دوای ههفتهیهک
له ههستانهوهی ، دهرکهوت بو ههموو قوتابیهکانی به توماسیشهوه (
یوحنا ۲۰). دوای نهوه ، دهرکهوت بو حهوت له قوتابیهکانی له کهناری
دهریاچهی تهبریه (یوحنا ۲۱)، وه بو یازده قوتابی لهسهر یهکیک له
چیاکانی جهلیل (مهتا ۲۸)، وه بو زیاتر له ۵۰۰ برا به یهکجار ، وه بو
یاقوبی برای ، وه بو ههموو نیردراوان (۱ کورنوس ۱۵ : ۶- ۷)، وه
بو نیردراوان له ئورشالیم (کردار ۱ : ۴)، وه بو یازده قوتابی لهسهر
کیوی زهیتون کاتی بهرز دهبووه بهرمو ئاسمان (کردار ۱ : ۶). وه له
کوئییدا بو پولس دهرکهوت کاتی پولس به ریگاووه بوو بهرمو دیمهشق (۱
کورنوس ۱۵ : ۸). بهم شیوهیه ، ههستانهوهی عیسا راستیهکی میژوویه
به پشتبهستن به زورترین بهلگه !

(ج) گرنگی ههستانهوهی عیسا مهسیح بو ئیمه

بزانه : هیچ پیغمبەرێك له میژوی مروڤایهتیدا نهبوه ههستیتهوه له نیو مردوان ! ههموو پیغمبهرانی ئاینهکانی دیکهش له جیهاندا لاشهکانیان لهناو گۆردا پال كهوتوه . بهلام عیسای مهسیح تاچه مروڤیکه ، كه ههستایهوه له نیو مردوان و تا ئیستا و بهردهوام زیندوه! ئهم راستیهش دهیسهلمینی كه عیسای مهسیح مهزنترین پیغمبهره له ههموو سهردهمهکاندا! وه ههستانهوهی بهلگهیه لهسهه ئهوهی كه خودا پهزامهههده بوه به مردنهکهی له پیناوی كهفارهتی گوناهاهکانی ئیمه ! ههروهها ههستانهوهی عیسای مهسیح وهك ئاوینهیهکه تیایدا راستی و خوداییهکهی دهبینریتهوه ، ئهوهش بهلگهیهکی پههیا لهسهه راستگویی وشهکانی ، وه درخستنیکی بههیز و پههیا پهیمان دهلی كه فیرکردنهکانی تهندروستن .

۱- عیسای مهسیح ههستایهوه لهنیو مردوان تاكو دهریبخات كه خودای باوك رازی بوه به کاری رزگاری تهواوهتی ، ئهوهی پینی ههستا لهسهه خاچ .

فیلیپی ۲: ۵- ۱۱؛ ۱ کورنوس ۱۵: ۴۲- ۴۶؛ رۆما ۱: ۳- ۴ بخوینهوه .

ئهنجامی یهکهمی ههستانهوهی مهسیح و بهرزبونهوهی بو بهرزترین شوینی گهردون ئهوه دهردهخات كه خودای باوك رازی بوه له رزگاری تهواوهتی ئهوهی مهسیح پینی ههستا . وه لهبهه ئهوهی عیسا تاكو مردن ملکهچ بوو ، تهناهت مردنی لهسهه خاچ . بویه خودا بهرز کردهوهو ناویکی پیدا لهسههروی ههموو ناویکه تاكو ههمو ئهژنویهك بو ناوی عیسا چۆك دابدهن ! ئایهتهکانی رۆما ۱: ۳- ۴ نزمترین و بهرزترین پیگهی عیسای مهسیح دهردهخن له سروشته مروڤانهکهیدا . دوباره دارشتنهوهی ئهم دوو ئایهته بو تیگههیشتمانی له واتاو مهبهستهکه یارمهتیدهر دهبیته . ئینجیلی خودا تایبهتمهنده به کوری خودای ههتاهاهتایی (سروشتی خودایی) له دوو قوناغی زهمهنی سروشتی مروڤانهدا: ههستانهوهی ، وه دواي ههستانهوهی .

پیش ههستانهوهی له مردن ، خهسلهتی ناوازه بو سروشته مروییهکهی (جهسته) بوو ؛ واته لاوازی مروڤانه ، چونکه له نهوهی داود بوو. وه

کاتی عیسا بهر جهسته بوو ، سروشتی مرۆفانهی وهرگرت ، وه هاته نیو دروستکراوان و میژووی مرۆیی ، بی ئەوهی دهستبهرداری سروشته خوداییهکهی بیته . ئەم دۆخهش پێی دهوتری : دۆخی ملکهچی سروشتی مرۆفانه .

وه دواي ههستانهوهی ، خهسلته ناوازه مرۆبیهکهی بوه " رۆخی پیروز " ؛ واته ئەو له چهق و ناوهندی پهروهردگاریدایه لهسهه ههر شتیك و ههر كهسیك . وه ئەم دۆخهش پێی دهوتری : دۆخی بهرزیی له سروشته مرۆبیهکهی .

له راستیدا ههر دوو نایهتی رۆما ۱ : ۳-۴ نیوان سروشتی مرۆفانهو سروشتی خودایی مهسیح دهرناخن . چونکه عیساي مهسیح نهبوه به کوری خودا ؛ بهلکو له ههتا ههتاییهوه (جاویدانهوه) ئەو کوری خودایه . چونکه سروشتی مرۆفانه نابینه سروشتی خودایی . بهم شیوهیه ، کوری خودا خاوهنی سروشتی خودایی بوو پیش بهر جهستهبوونی ، وه پیش ههستانهوهو دواي ههستانهوهشی له مردوان .

له ههمان کاتدا ، ههر دوو نایهتی رۆما ۱ : ۳-۴ نیوان دۆخی سروشتی مرۆفانهی عیساي مهسیح دهردهخات دواي له دایکبوونی و پیش ههستانهوهی له لایهك و نیوان دۆخی سروشتی مرۆفانهی له دواي ههستانهوهی له مردوان له لایهکی تر . له ماوهی پیش ههستانهوهی و دواي ههستانهوهی ، سروشتی مرۆفانهی له سروشتی خوداییهکهی جیا نهبوون لهیهکتر . ئەم دوو نایهته جیاکاری دهکات له نیوان دۆخی ملکهچی سروشتی مرۆفانهی عیساي مهسیح دواي له دایکبوونی وه دۆخی بهرزیی سروشته مرۆبیهکهی دواي ههستانهوهی له مردوان ! نایهتی ۳ پیناسهی ئەو دۆخهی دهکات که ئهنجای له دایکبوونیتی وهك مرۆف . بهلام نایهتی ۴ پیناسهی سروشته مرۆبیهکهی دهکات چی لیها توه له ئهنجای دواي ههستانهوهی جهستهی له مردوان .

ئهم روداوه میژوویی له دایکبوونی لهو بارودۆخهدا که له نهوهی داوده دهست پیدهکات . ئەو له هۆزی یه هودایه ، وه له ژیر سایهی تهورات ی

(أ) هېماو واتاكهى.

عیسا مەبەستى چى بوو كه فەرموى : " ئەم پەرسىتگایە پىروخىنن ، بە سى رۆژ ھەلیدەستىنمەو ھ ؟ لىرەدا دەبىنن ھىماكە لە پەيمانى نویدایە و نامازھىە بو مردن و ھەستانەوھى عىسای مەسىح . عىسا زياتر لە سى سأل پىش لەخاچدان و ھەستانەوھى ، ئەم پىشبینىە گىرنگەى لەبارەى مردن و ھەستانەوھى خۆى راگەياند . ئەم پىشبینىە ھەك مەتەل و ابوو چونكە وشەكانى دوو واتايان ھەبوو . وشەى "پەرسىتگا" نامازە بوو بو ئەو "پەرسىتگایەى بە بەرد دروستكراوھ" ئەوھى لە ئورشالىم بوو ، وھ نامازەكەى تر بو "پەرسىتگای جەستە" بوو . وشەى "پىروخىنن" نامازھىە بو روخانى تەلارىك يان بو "لەناوېردنى" جەستە . وشەى ھەلیدەستىنمەوھ نامازھىە بو بونىادنەوھى تەلارىك ياخود بو "ھەستانەوھى جەستە" !

بەلام واتای ئەم وىنە ھىمايىە بە شىوھىەكى گشتى ئەمانەى خوار ھون : " ھەرچەندە ئىوھ ئەى جولەكە لەخاچم دەدەن و پەرسىتگای جەستەم دەروخىنن ، بەلام من دواى سى رۆژ ھەلەدەستەمەوھ ! وھ ھەرچەندە بە كوشتنى من پەرسىتگای دروستكراوى بەردىنى خوتان دەروخىنن واتە ئەو پەرسىتگایەتان كە پەيوەستە بە پەيرەوكردى ئاین (تەورات) دەروخىنن ، ئەوا من لە رىگەى ھەستانەوھم كار دەكەم بو بونىادنەى پەرسىتگایەكى نوئى و سىستەمىكى نوئى بو پەرسىتن : پەرسىتنەكانى بو خودای باوك بىت بە رۆح و بە راستى (يوحنا ٤ : ٢٣ - ٢٤) ."

(ب) ناكرى نىشانە لە ھاتنەدى بوونى جيا بكرىتەوھ .

لە دەستەواژە لاھوتىەكاندا ، ناكرى نىشانە جيا بكرىتەوھ لە ھەلگىرى نىشانەكە . رەنگە ھىماكە ياخود نىشانەكە كەسنىك يان شتىك يان روداوىك بىت . نامازە بو دوخىكى ئايندەيى دەكات كە پى دەوترى "نىشانەكراو" .

وھ ھىماو نىشانەكە لىرەدا پەرسىتگای نەوھى ئىسرائىلە نەوھى شوينى نىشتەجى بوونى خودا بوو (١ ھەوالى رۆژان ١٣ : ٦) . بەلام

هاتنهدیبهکهی جهستهی مهسیح بوو که شوینی نیشتهجی بوونی
راستهقینهی خودایه (یوحنا ۱ : ۱ ، ۱۸ ؛ ۱۴ : ۹ - ۱۰ ؛ کؤلوسی ۱ : ۱۵ ؛
۲ : ۹). لهبرئهوه ئهگهر یهکهم دوهمی روخاند ، واته : جهستهی مهسیح ،
ئهوا یهکهمیش ههروهها دهروخی ، واته : پهرستگای ئورشالیم و
سیستهمی پهرستشکانی !

بهم شیویه ، کاتی عیسای مهسیح لهخاچدرا ئیدی تهلاری پهرستگا و
سیستهمی پهرستشکانی ناوی هیچ واتایهکیان نهما ! لهبرئهوه کاتی عیسا
مرد لهسهر خاچ ، پهردهی پهرستگا شوق بوو لهسهرهوه بو خوارهوه (مهتا
۲۷ : ۵۱). وه دواي ههستانهوهی عیسا لهنیو مردوان ، باوهرداران به
مهسیح بانگهوازیان دهکردو گرنگی پهرستگای دهستکردیان پوچهل
دهکردهوه (کردار ۷ : ۴۸ - ۵۰ ؛ ۱۷ : ۲۴ - ۲۵). وه بههوی ئهو تاوانه
درندانهی که خوی له کوشتنی عیسای مهسیحدا بینیهوه ، ئورشالیم و
پهرستگای بهردینی ویران بوو له سالی ۷۰ زابینی (لوقا ۱۹ : ۴۱ - ۴۴).
له ساتی ههستانهوهی عیسای مهسیح به دواوه ، باوهرداران به عیسای
مهسیح له جولهکهو ناجولهکه دهیانئوانی بینه ناو نامادهگی خودای باوک له
ریگهی عیسای مهسیحهوه (ئهفسسۆس ۲ : ۱۸ ؛ ۳ : ۱۲).

(ج) ههستانهوهی جهستهی عیسای مهسیح ئاماژه بو دامهزراندنی کلئسا
دهکات .

شایهتیدان له دژی عیسای مهسیح له کاتی دادگاییهکان ههموی پوچ و
ساخته بوون بهشیویهک و تهکانیان ئاماژه بوون بو ئهو پهرستگا
دهستکردهی له ئورشالیم بوو . بهلام وشهکانی عیسای مهسیح ئاماژهی به
دروست کردنی پهرستگایهک دهکرد له دهستکردی مروّف نیه (مهرقوس
۱۴ : ۵۸) وه پیک نههاتوه له بهرد . ئهو مهبهستی له پهرستگایهکی تر بوو
، ئاماژهی بو کلئسا دهکرد که پیکهاتوه له کهسهکان (نهک له تهلاری
بهردین) . وه پهیمانی نوئ به روونی فیّرمان دهکات که کلئسا (یان
جهستهی باوهرداران) "پهرستگای خودایه" (۱ کورنسسۆس ۳ : ۱۶ - ۱۷ ؛
۲ کورنسسۆس ۶ : ۱۶ ؛ ۲ تهسالۆنیکی ۲ : ۴ ؛ ۱ پترۆس ۲ : ۴ - ۱۰) ! وه
کلئسا یان پهرستگای پهیمانی نوئ ئهو شوینهیه که خودا به روّحی خوی

تیایدا نیشتهجی دهبیت (ئهفەسووس ۲ : ۲۱ - ۲۲). وه بهردی زیندوو که ئهم
په‌رستگایه‌ی پی بونیاد دهنری باوهردارانن به مه‌سیح له ههموو
نه‌تهوه‌یه‌کی جیهان (۱ په‌ترۆس ۲ : ۹ - ۱۰).

(د) خه‌لکه‌که‌ تینه‌گه‌یشتن له‌م نیشانهو هیمایه‌ی که ئاماژه‌یه بو په‌رستگای
ئورشالیم ، وه هاتنه‌دی ئاماژه‌یه بو عیسای هه‌ستاوه له نیو مردوان .

ههموو ئه‌وه‌ی جوله‌که‌ ده‌یبینی له به‌شی دووی ئینجیلی یۆحه‌نا په‌رستگای
ئورشالیم بوو که له‌به‌رد دروستکرا بوو وه دروستکرده‌که‌ی ماوه‌ی ۴۶
سالی خایاند بوو . هه‌رچه‌نده ئه‌گه‌ر به دانیکی باوهردارانه لیکۆلیه‌وه‌میان
بکرادیه له سپاره‌ پیرۆز مه‌کان ده‌یانزانی که په‌رستگای ئورشالیم و ههموو
که‌لوپه‌له‌کانی ناوی و ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی هه‌بوه به په‌رستشوه‌ه تیایدا ته‌نها
نیشانه‌یه‌ک و هیمایه‌ک بوون و چاره‌نوسی له‌ناوچوون بوو . وه ئهم
شایه‌تیانه‌ی خواره‌وه له کتییی پیرۆز له په‌یمانی کۆندا ده‌لی : په‌رستگای
به‌ردین ، سندوقی په‌یمان ، قوربانی پیشکه‌شکردن ، ههموی کاتیه :

* شایه‌تیه‌کان له ۱ پاشایان ۸ : ۲۷ ؛ ۲ هه‌والی رۆژان ۲ : ۵ - ۶ به‌رونی
فیرمان ده‌کات که خودای زیندوو ئه‌وه‌ی به‌ده‌یه‌نه‌ری گه‌ردونه له
په‌رستگایه‌که‌دا نیشتهجی نابیت به ده‌ستی مرۆف دروستکرا بیت . له‌به‌رئه‌وه
ئیه‌ستیفانووس و پۆلس وتیان : " ئه‌و خودایه‌ی جیهان و ههموو شته‌کانی
ناوی دروستکرده‌وه ، خوداوه‌ندی ئاسمان و زه‌ویه و له په‌رستگای
ده‌ستکرد نیشتهجی نابیت " (کردار ۷ : ۴۸ - ۴۹ ؛ ۱۷ : ۲۴ - ۲۵).

* له یه‌رمیا ۳ : ۱۶ ، یه‌رمیا پیشبینی کرد که هیچ یه‌کێک سندوقی په‌یمانی
ناکه‌وه‌یته‌وه یاد و جارێکی دیکه دروست ناکریته‌وه !

* شایه‌تیه‌کان له عیبرانیه‌کان 10 : 5-7 له زه‌بور ۴۰ : ۶-۷ وه
وه‌رگیراوه‌وه له په‌یمانی کۆنی وه‌رگیردارا بو یۆنانی ده‌لی : قوربانی
پیشکه‌شکراوت نه‌ویست ، به‌لکه‌ له‌شیکت بو ئاماده‌کردم . به قوربانی
سوتاندن و قوربانی گوناوه دلخۆش نه‌بوی ئینجا وتم : ئه‌وه‌تا هاتم ... تاکو
به خواستی تو کار بکه‌م ، ئه‌ی خودا " . به‌م شیوه‌یه ئهم ئایه‌تانه فیرمان

دهکات که مردنی عیسیای مهسیح قوربانی پیشکشکردنی پهیمانی کونی تهواو کرد .

ههروهها قوتابیهکانی عیسا تینهگهیشتن که ئهو " پهستگا " یه ی عیسا لهبار هیهوه دهدوی له بهشی دوهمی ئینجیلی یوحنا مهبهستی له جهستهیهتی . بهم شیوهیه مایهوه تاکو دوا ی ههستانهوهی عیسا له رۆزی سی یهمی لهخاچدانی . ئینجا قوتابیهکان تیگهیشتن له واتای رۆحی وشهکانی عیسا !

۳- عیسیای مهسیح ههستایهوه له نیو مردوان تاکو ژیانیکی پیروزی نوئی ببهخشی به باوهرداران .

رۆما ۶ : ۱ - ۷ بخوینهوه .

ئهنجامی سی یهمی ههستانهوهی مهسیح له نیو مردوان ئهوهیه مهسیحی ههستاوه ژیانیکی نوئی پیروز لهم سهردهمه ی ئیستادا دهبهخشی به باوهرداران خوی .

به باوهرداران (بروانه رۆما ۵ : ۱ ؛ ئهفسۆس ۱ : ۱۳) ، باوهرداران پیکهوه به یهکگرتویی رۆحی باوهرداران به مردن و ههستانهوهی مهسیح کرد . وه ههروهها له ههستانهوهی مهسیحدا یهکیان گرت له رۆما ۶ : ۱ - ۷ ئاماژهیهکی سهرهکی دهکات بو ژیانی باوهرداران ههستاوه لهسهر زهوی . ههروهها ئاماژهیهکی لاهکی دهکات به ههستانهوهی جهستهیان له نایندهدا

. وه ئهو بیرۆکهی له رۆما ۶ : ۵ دایه ، ئهوهیه که یهکگرتنی رۆحی پرواپیکراو به مردنی مهسیح و ناشتنی ، جیا ناکریتهوه له یهکگرتنی پرواپیکراو به ههستانهوهی ! دهبی ئهوه بزانی که بهکارهینانی زهمهنی ناینده له زمانی یونانی رهسهندا گوزارش ناکات له کار و کردهی ناینده ، بهلکو له دنیایی ئیستا ! به دنیاییهوه باوهرداران به مهسیح یهکیان گرت به یهکگرتنی پرواپیکراو به مردن و ناشتنی مهسیح ئهمهش بهرهو "بیتاوان" ی بردن لهبهردهم خودا . ههروهها به دنیاییهوه باوهرداران به مهسیح یهکیان گرت به یهکگرتنی پرواپیکراو به ههستانهوهی مهسیح ئهمهش بهرهو "پیروزی" بردن . وه دۆخی بیتاوان بوون واتای ئهوهیه باوهرداران نازاد بوون له سزای گوناهاه . چونکه گوناهاهکانیان بهر

ليخوشبونى خودا كهوت ، وه بيتاوانيانى دهر خست و وهك بيتاوان مامهلهيان له گهل دهكات . بهلام دوخى پيروزي واتاي ئهويه ئازاد بوون له دهسهلاتى گوناھه . چيدى ئهوان ناگهرينهوه بو كويلايهتى سروشتي گوناھه ، بهلكو ئيستا له پيروزي دا گهشه دهكهن . له بهر ئهوه ، مردنى عيساي مھسيح وهك كهفارهت بو گوناھه ي باوهر دار پيوسته بو بيتاوان كردنى و به دلنايبهوه ئهممھش دهبيات بهر مو پيروزي كردنى . وه به دلنايبهوه باوهر داران به مھسيح دهستدهكهن به گورانكارى بهر مو هاوشيوه بوونى مھسيح له زياني پيروزي دا هھر لير مو لهسھر زهوى . وه هھموو مشتومرھكان له مبارهيهوه له بهشى شھشمى نامھى رومادايه سھبارھت به بزوينى تيههلكيشى پيوست له نيوان بيتاوانى و پيروزي دا .

٤ - عيساي مھسيح هھستايهوه له نيوان مردوان تاكو هھستانهوه ي جهستهمان له نايندهدا مسوگھر بكات .

يوحنا ٥ : ٢٨ - ٢٩ ؛ اكورنسوس ١٥ : ٤٢ - ٥٤ ؛ فيليپي ٣ : ٢٠ - ٢١ ؛ اتھسالونيكى ٤ : ١٤ - ١٦ بخوينهوه .

ئھنجامى چوارھمى هھستانهوه ي مھسيح له نيوان مردوان ئهويه هھستانهوه ي جهسته ي باوهر داران له نايندهدا مسوگھر دهكات .

هھستانهوه ي عيساي مھسيح زامنى هھستانهوه ي جهسته ي باوهر دارانھ كه ئهوانيش له نيوان مردوان هھلدھستينتهوه . كاتى هاتنهوه ي دوھمى مھسيح هھموو باوهر داران به مھسيح هھلدھستنهوه تاكو يھكبگرن له روحدا بو هھميشه ي . بهلام ئهوان باوهر دارانھى كه تا ئيستا له زياندان هھر لهو كاتھدا دهگورين . بهم شيوه يھ ، هھموو باوهر داران دهگورين بو شيوه ي جهسته ي شكومھندى و پيكهوه دهژين له زياني هھتاهتايى شكوداريدا !

٥	نويز (٨ خولھك) نويزيك رھنگدانهوه ي وشھكانى خودا بيت
---	--

به نوره نوپژ بکهن ، نوپژیکي کورت نهوه دهر بخت که نهمرؤ
فیربوون . یان کومهلهکه بکه به دوو یان سی کومهل و نوپژیک
بکهن رهنگدانهوهی نهوه بیت که نهمرؤ فیربوون .

۶ نهرکی مالهوه (دوو خولهک) بو وانهی داهاتوو

- ۱- رابهري کومهلهکه . نهرکی داهاتوو بده به نهندامانی کومهلهکهت به
شیوهی نوسراو ، یان داوایان لی بکه له پهر او هکانیاندا بینوسن .
۱- بهلین . بهلیندان به راهینانی قوتابیهکانی خوداوهند و بونیادنانی
کلئیسای مهسیح .
- ۲- وتاری ناموژگاری یان فیرکردن ، یان وانه دابهشکردن (لهگهل
کهسیکی تر یان لهگهل کومهلهکدا) فیرکردنی تاییهت به جهژنی پهسهخ
ی پیروژ : یادی ههستانهوهی مهسیح له نیو مردوان .
- ۳- خهلوهتی روحي . چپژ وهر بگره له خهلوهتی روحي لهگهل خودا و
هموو روژیک هاوکاری وهر بگره له نیوهی بهشیک له ۱ کورنسوس
۲- ۵ . باشترین شیوازی راست بهکار بهینه و تیبینیهکانت بنوسهوه .
- ۴- لهبرکردن : روژانه بهو ۵ نایهتانهدا بچورهوه که لهبهرت
کردوون له بارهی " کهسایهتی باومردار " .
- ۵- وانهی کتیبی پیروژ . وانهی داهاتووی کتیبی پیروژ ناماده بکه له
مالهوه : یوحنا ۱ : ۱۹ - ۵۱ . نهو پینج ریگهیهی لیکولینهوهی کتیبی
پیروژ بهکار بهینه . تیبینیهکانت بنوسهوه .
- ۶- نوپژ . نوپژ بکه بو کهسیکی دیاریکراو یان شتیکی دیاریکراو لهم
ههفتهیهداو تهماشنا بکه خودا چی دهکات (زهبور ۵ : ۳) .
- ۷- تیبینیهکانت بنوسه سهبارت به بونیادنانی کلئیسای مهسیح . ههروهها
نهو تیبینیهکانت بنوسهوه که پهیههندیان به کاتی خهلوهتت لهگهل خودا و
نایهتهکانی لهبرکردن و فیرکردن و نامادهکاری یهوه ههیه .